

հասկանալի է. վիպագիրը անոր դէմքին համար կ'ըսէ. «Այդ դէմքը ողբերգութիւն և կատակերգութիւն մըն էր. դիւցազնա-կատակ քերթուած»: Իր մկրտութեան իս-կական անունը յայտնի չէ, և չի գիտցուիր թէ ով տուած է իրեն այդ պատուանունը: Եւ պոլսեցիները շուտով իրեն բարեկամ կ'ըլլան: Այդ օրերուն նոյն հերոսը և իր նմանները կը սիրուէին և շատ կը փնտրուէին. Չէօկիւրեան կը գրէ. «Մեծ փութով, հայկական անկախութեան պաշտպաններ, ազատութեան զոհողներ, ֆէտայիներ կ'որոնէին ամէն տեղ. վաշխով փարթա-մացած պարկեշտ հայեր, մատնիչներ, պատուանշաններով կուրծքերնին ծածկած պաշտօնատարներ, նոյնիսկ կէս մը ազնիւ մարդիկ՝ ծերունիներ, կիներ, տղաք, հե-րոսի մը թեզանիքին անգամ մը քսուելը մասունքի մը հպումէն աւելի արժէքաւոր կը համարէին: Հերոսն ալ տժգոհ չէր ձգեր իրեն մօտեցողները, ամենուն ալ անյազ հետաքրքրութեանը գոհացում կուտար, կը պատմէր տաղանդով յարգարուած հերոսական վէպեր, ուրիշ գործ չունէր, այդ երկար օրերը մինչեւ զիշեր ու զիշերն ալ առանց մարդու չէր մնար»: Հերոսը հիացումի արժանացած էր,

նոյնիսկ պահպանողական ժլատ հարուստ-ներ զայն իրենց տունը կը հիւրասիրէին: Հեղինակը կը հեգնէ բիւզանդական հա-յերու թէ՛ հիւրասիրութիւնը և թէ՛ ազ-գասիրութիւնը. կը հեգնէ նոյնպէս հերոսին հոգեբանութիւնը, և կը ծիծաղի կուսակ-ցական յեղափոխական քարոզիչներուն վրայ: Ընթերցողը կը ցաւի որ հեղինակը լրջութեան սահմանէն շատ դուրս կ'ելլէ, որով զիրքը կը կորսնցէ իր արժէքը: «Հերոս»ը թէ՛ համարինք երգիծական գործ, շատ յաջող է. այս վէպին տիպա-րաները իրենց յատուկ գոյներով նկարուած են, ամենուն բերնին մէջ անխարդախ ձայնը կը լսուի, ձայն մը որ ուղիղ թարգ-ման կ'ըլլայ իրենց ցաւագար հոգիին: Չէօկիւրեանի գրչին տակ ենթակաները կը նսեմանան, և հեղինակին իմաստա-սիրութիւնը հեգնական շրջանակին մէջ արուեստագէտի արտայայտող շեշտովը շատ ուժգին կը բարախէ: Իր գրականու-թեան պարզութեան մէջ հոգիին խորու-թիւնը կ'արտացոլայ գունագեղ երանգնե-րու պերճութեամբ: Չէօկիւրեան այնքան յաջող չէ իր արձակ քերթուածներուն մէջ, որքան իր իրապաշտ վիպասանու-թեանց մէջ:

Հ. Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

ՈՂՋԵՐՈՒՆ ՁԱՅՆԸ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՁՈՂԵՐՈՒՆ

Վէր կը թեւս, ազատատենչ ո՛վ իտէալ,
 Վէր, ուր կեանքն այս տիեզերքին՝ կը փոխուի
 Մաքուր շողի, և կամ լոյսով անայլայլ՝
 Անմահական քերթուածի:

Վէր, ամպէն վեր, ուր երկինքն է ասմազուն,
 Եւ ուր աստղերն յաւերժական կը շրջուի
 Սիրտն են կըսած հանճարներու հոյանուն,
 Ատուածաձայն յուզումով:

Ու դուն կ'ելլես, կոյս և ազատ Գաղափար,
 Մամբրդ խոպոպ ճակտիդ պայծառ գարունին...
 Հոգիդ՝ լեցուն, ինչպէս լըճակն հողմավար
 Խորհուրդներովն աշխարհին:

Վէր, ա՛հ, միշտ վեր, առուակներու և հովտի
 Սարսուռէն վեր, և շիւղերուն մէջ բանտուած
 Երազներէն ալ երփներանգ և յուռթի
 Ըլլան լոյսով արբեցած:

Միջոցն է լայն, միջոցն է վեհ և հըզօր,
 Ուր միտքն ունի ոյժն իր թափին՝ հոյակապ,
 Ուր լոկ կրնայ ապրիլ շառաշն ահաւոր՝
 Իսէալներուն հըրատապ:

Վէր, ուր արտոյտն՝ երազական կը շոյթով
 Յար կը կըտցէ արեգին ցոլքն առաջին...
 Եւ ուր ընդմիշտ երգի հըրթիւն անխըսով
 Կը հիւսէ փառքն արեւին:

Ճախրէ՛ իտէալ, թեւէ՛ կապո՛յտ դուն աղջնակ,
 Շրթներդ ըլլան հարուստ խինդովն հոգիիդ,
 Եւ նրբակերտ բազուկներդ ըսպիտակ՝
 Կաթին յոյգերդ լուսյակիւնթ:

Ճախրէ՛ իտէալ, աղուոր աղջնակն Հանճարին,
 Ու անսահման խաղաղութեամբ պըսակէ
 Փոսերն համայն մեռեալներուն կաթոգին,
 Ջախշախ կոյտերն ոսկորէ...:

Ու ջըլապինտ կուրծքիդ որոտը շանթէ՛
 Մութ և շաշող անտառներու խաւարին...
 Եւ փոթորկոտ վըրէժիդ բոցն երկաթէ
 Յանձնէ խոհուն անհունին:

Ճախրէ՛ իտէալ, զի հողին փառքն է անհուն
 Օծուած ընդմիշտ հուրովն հայուն արիւնին.
 Ձի վիհերն են դեռ անհանդարտ և ծըփուն
 Աւերներովն հառաչին:

Ու դուն շանթէ՛, ու դուն յուզուէ ո՛վ իտէալ,
 Ի տես փութած շիրիմներու անայլայլ.
 Ի տես Մահուան, որ բընութեան մէջ կ'ապրի
 Մեր կեանքէն իսկ աւելի:

Ու փա՛ռք ձեզի, զոհուած հսկայ հոգիներ,
 Որ չափեցիք անապատի՛ հեգնանքին
 Քրթիչն անմար, և մերկութիւնն հողմաւեր՝
 Արդարութեան հոգիին:

Ու փա՛ռք ձեզի, Յեղիս անմահ խորհողներ,
 Որ մահուան դէմ խիզախօրէն նետեցիք
 Ամպրոպն անհուն ձեր երազուն և վեհեր՝
 Գաղափարին հիացիկ:

Եւ ձեզ համար, աշխատանքի և յոյսի
 Կապուած սրտեր, կ'առնէ քընարըս մըրբիկ,
 Ու ձեր ճակտին կը հըպէ շուրթն իր յուռթի
 Քերթողօրէ՛ն երջանիկ:

Եթերին մէջ, և կամ սրտին դէմ աստղին
 Թող բաբախէ ինչպէս զեփիւռը գարնան՝
 Երազն անվերջ ձեր կապտորակ հոգիին,
 Մեռած կոյտեր դուք հայկեան:

Ու դուն ո՛վ կեանք, կեանք ահաւոր և անմահ,
 Եւ կամ լոյսէն ժըպտող չըքնաղ արեգակ՝
 Սըփոէ՛ շողիդ քաղցրութիւններն հեզասահ
 Ոսկորներու՛ փըլատակ:

Սըփոէ՛ բարի, անմահական արշալոյս,
 Դեռ փոթորկող և մարտընչո՛ղ վըրէժին
 Կայծերն հըրուտ, որպէս համբոյրը մեղոյշ
 Լուսապայծա՛ռ իտէալին:

Ճախրէ՛ իտէալ, զի հողին փառքն է անհուն,
 Օծուած ընդմիշտ հուրովն հայուն արիւնին.
 Ձի վիհերն են դեռ անհանդարտ ու ծըփուն՝
 Աւերներովն հառաչին...:

ԱՐԱՄԵԱՅԻ ՍՐԱԳԵԱՆ

ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Այսօր հոգիս վըշտի սարսուռը մոռցած
 Կը թեւածէ՛ դէպ ի քեզ,
 Քեզի՛ որ շանթ սերմանեցիր անցքիդ մէջ
 Գաղափարի սիրակէզ:

Գափնեպըսակ մը վարդերով գարգարուն
 Ձեռքիս մէջ պինտ եմ բուներ,
 Ու կը ճախրեմ՝ դէպ ի շիրիմդ անձանօթ
 Աչքերուս մէջ հըրդեհներ:

Ո՞ր դաշտի ծոցն հիւրընկալեց կամաւոր
 Քու Աճիւններն երգողի,
 Եւ ո՞ր քերթողն այդ փոսին քով սըզաւոր
 Ձայնն արձակեց նրբաղի:

Ունի՛ս արդեօք լալկան ուռի մը վըրադ,
 Առուակ մը քեզ կ'օրօրէ՞,
 Անոր եզերքն արդ կ'արածի՞ մերթ ընդ մերթ
 Կապոյտ աչքով մի երէ:

Ո՛ւր ես Անմահ, որուն մուրճին տակ պողպատ
Մարմարն եղաւ լոյս արձան,
Արդ կը սրգան թէ լքեցին քեզ յաւէտ
Աստղերն երկնի ցիրուցան:

Եւ կը լըռես, ո՛չ մէկ շքուկ վըրդովիչ
Անձայր քունիդ խորհուրդին.
Արագիւններն ալ կը շտապեն երկինքէն
Անխօս՝ նըման անցորդին:

Տո՛ւր ինձ գըրիչդ որ արծիւի փետուրէն
Խըլեցիր զայն Մասիսի,
Տո՛ւր ինձ քընարդ որ տառապանքը երգեմ,
Տո՛ւր ինձ ցոլքեր փարոսի:

Հազար անգամ քերթուածներու մէջ տեսայ
Սէրն որ մարդիկ պիտ' կապէր,
Բանուորութեան անթիւ երգեր ու բողոք
Եւ արշալոյսն այգաբեր:

Հասակդ յանձնած իտէալի վեհ պայքարին,
Զըփընտոեցիր օթեան,
Ու դեռ հազիւ խառնած արցունք ու ժըպիտ
Բախեցիր դուռը մահուան:

Շունչըդ կ'ապրի հոգւոյն մէջ հայ սերունդին
Աստուած մ'ինչպէս անսասան,
Եւ անունիդ ձայնը բաւ է ըլլալու
Լոյսէ աղբիւր մ'հրահոսան:

Թէպէտ շանթերն որոտացին բիւր անգամ
Եւ ոտքերս են վիրաւոր,
Ես համոզուած կը հետեւիմ քայլերուդ
Նըպատակին հեռաւոր:

Տես ո՛վ Քերթող, սրտիս անմահ բարեկամ,
Տես սերմանող կայծակի,
Գաղափարի արեւն հըսկայ շառագոյն
Հորիզոնէն կը ծագի:

Յ. ԴԱՆԻԹԵԱՆ

ՆՈՒՆՈՒՑԱՐՆԵՐԸ

Ոսկի թեւերն արշալոյսին
Կապոյտ շիթեր վար կը ցօղեն
Ու կը լեցուն հանդարտօրէն
Նունուֆարները մայիսին:

Ըսկիհի պէս սըրբագործուած
Անմահութիւն կ'արտաբուրեն
Կարծես թէ իր սուրբ արիւնէն
Կը հեղու միշտ այնտեղ Աստուած:

Ինչպէս խոշոր մարգարիտներ
Կը ծըփծըփան ջուրին երես
Կը խորհիմ թէ հոն սիրակէզ
Լացած ըլլան երկու կոյսեր:

Ճերմակ շըղարշ, ոսկի բեհեզ
Այնքան ամբիծ ու նուրբ անկուած
Որ Սողոմոնն իսկ չէ հազած
Իր փառքերով համատարած:

Երբ կ'անցնէի անոնց քովէն
Ըսին լացով ինձ մէկ բերան.
— Գեղեցիկ է հոս ամէն բան
Բայց դուն անցիր վաղը նորէն: —

ՎԱՐԴԸ ՍԱՓՈՐԻՆ ՄԷՋ

Վարդի կոկոն մը գեղեցիկ
Սափորին մէջ կը բեկբեկի,
Գոյնը փափուկ ու թափանցիկ
Հանդարտօրէն կը ծաւալի:

Ինչպէս ժըպիտ մը կուտական
Անմեղներու թովչանքն ունի
Կարծես թերթերն արեանըման
Կը փոխուին ջինջ ապակիի:

Կարմիր սափոր ու կարմիր վարդ
Միշտ թարմ ինչպէս այզը ծագող,
Եռանդուն սիրտ և ազնիւ մարդ
Միշտ թարմ ինչպէս կոկոնն բացուող:

Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍՅԱՆ

ԼՔՈՒԱԾ ՏԱՃԱՐ

Լքուած տաճար կիսակործան՝ իմ հոգին
Ուր պիտի գան ուխտաւորներ դալկահար
Իրենց յոյսին ողորմութեանը համար,
Եւ իրենց լուռ, անդոհական ցընորքին

Պիտի բերեն խորհուրդն անհուն, ցաւագին,
Զերդ քանդակներ աղբիւրներու վրայ մարմար,
Մեհինագիր որ պիտ' ըսէր գաղտնաբար
Հին արեւի մը ջինջ համբոյրն ու ոսկին:

Ու երբ մեկնին ուխտաւորները տժգոյն,
Պիտի բանայ թեւն իր կապոյտ իրիկունն
Իմ հոգիիս տաճարին մէջ խնկաւէտ:

Ու երբ մեկնին ուխտաւորները բոլոր,
Սիւնի մը յեց՝ ու սիրտն աղօթք վիրաւոր՝
Պիտի մընայ մէկը որ Ե՛ս եմ յաւէտ...

ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՈՒՆՏԱԻՈՐ

Երեսունեւեօթ տարի է կ'երթամ
Լո՛ւռ այս նոյն ճամբէն.
Միեւնոյն ձայներն եւ գոյները միշտ
Իմ շուրջս կ'երգեն...

Ա՛հ, ձայն մը գուցէ, ծաղիկ մը բոսոր
Կարենամ զատել,
Ու գտնել հոգիս աստղերու տանող
Կապ մը ոսկեթել...

Եւ կամ թէ հրպարտ ու միշտ լըռակեաց
Ըսպատել վերջին,
Ու յիշել միայն որ ձայներն անհուն
Շուրջս երգեցին...

Եւ արտասուացող հիւսել նոր պըսակ
Յոյսի, պատրանքի,
Պըսակ մը խոնարհ որ լով շերիմիս
Վըսայ պիտի ծաղկի...

ԱՐՄԵՆ ԵՐԿԱԹ